

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 21. jaanuari 2016. a istungi päevakorrapunkti 2 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Artur Talvik

Tutvustab komisjoni istungile kutsutud külalist, kelleks on Veeteede Ameti endine peadirektor **Andrus Maide**. Ta selgitab külalisele istungi ja selle protokollimise korda. Palub külalisel teha lühiülevaade oma nägemusest jäämurdja Botnica ostmise protsessis: kuidas AS Tallinna Sadam toimis Botnica ostmisega seonduvalt ja kommentaare, mis põhjusel ei korraldatud riigihanget.

Andrus Maide

Need on kauged ajad. Ma märkmeid ei teinud ja päevikut ei pidanud. Jäämurde teema on olnud jutuks kogu aeg, kui mina olin Veeteede Ametis. Seal töötasin ma 1. märtsist 2000 kuni 1. märtsini 2015. Jäämurdja „Tarmo“ anti Veeteede Ametile üle 2001. aasta 1. jaanuaril. Alates sellest ajast oleme kogu aeg rääkinud jäämurdmise vajadusest, sest „Tarmo“ hakkas juba siis 40 aastaseks saama, mis on ka jäämurdjale soliidne iga. Teema oli õhus kogu aeg, sest külma talve jaoks jäämurdevõimekust nappis. Üritasime sõlmida kokkuleppeid, et vajadusel kasutada naaberriikide jäämurdjaid, kui need vabad juhtuvad olema. Kahjuks oli see olukord väga ebakindel, sest võimalus saada naabrite käest vaba jäämurdjat oli väga väike, kuna piirkonna ilmaolud on sarnased ja jää tulekul on kõigil oma laevu vaja. Samuti ei olnud jäämurdmise finantseerimine piisavalt tagatud. Iga talv räägiti, et kui jää tuleb, siis saame täiendavat ressursi. Selline süsteem ei olnud jätkusuutlik ja kui Botnica müük jutuks tuli, oli see suhteliselt ootamatu, sest jäämurdjaid tavalisel müügis ei ole. Miks müüdi on raske öelda, kuna ei tea täpselt laevaomaniku ja Soome riigi vahelist jäämurdelepingut. Teisel poolel (Soomes) pidi ka olema mingi plaan, kuidas paremini oma kaheksat jäämurdjat majandada. Hiljem saime sellest teada, et neil oligi vaja natuke väiksemat jäämurdjat ning selle finantseerimiseks oli raha vaja.

Botnica ostmisest mul palju midagi rääkida ei ole. Saime teada, et on jäämurdja müüa, esialgu jutu sees, mille kohta küsisin kirjalikku kinnitust. Pärast seda tuli laevaomanikku esindavalt maaklerilt kiri, milles anti ametlikult teada, et jäämurdja Botnica on müügis. Tegin vastuse, et oleme huvitatud antud teemat arutama, konsulteerides enim ministeeriumiga sellise võimaluse üle. Kiri tuli Veeteede Ametisse aprillis 2012. Mai alguses oli Soome poolega MKM-s kohtumine antud teemal. Pärast seda käis meie mees (Veeteede Ameti) jäämurdmisega tegelevast osakonnast koos müüjate poole esindajaga Itaalias laeva vaatamas. Laev oli seal mitu aastat olnud. Oli vaja üle vaadata, mis seisukorras ta on. Saime laevast tehnilisest seisukorrast piisava ülevaate. Pärast seda leiti (ministeeriumis), et laevaostuteemaga tegelemine on otstarbekas ning edasi tegeleti ministeeriumis laeva ostmiseks rahastamise võimaluste otsimisega. Veeteede Amet rohkem eriti juures ei olnud ja mai lõpus tuli ministeeriumi poolt otsus, et Tallinna Sadam tegeleb asjaga edasi. Meie edasine ülesanne oli 10 aastaks jäämurdeteenuse ostmise hanke ettevalmistamine.

Artur Talvik

Mais tuli pakkumine. Kas jäämurdja vajadust ennem ei olnud?

Andrus Maide

Vajadus oli kogu aeg. Olemas oli jäämurde arengukava 2006-2013, kuid selles oli planeeritud, et jäämurdja ehitatakse ise, kuna jäämurdjaid tavaliselt ei müüda. Kui 2008. aastal said hankedokumendid valmis ja Veeteede Amet oli valmistanud riigihanke laevaehitaja leidmiseks välja kuulutama, siis tuli masu ja laevaehituseks määratud rahad läksid eelarvekärpe alla.

Jaanus Karilaid

Mis liiki hange korraldati selle jäämurdja soetamiseks? Avatud hange? Läbirääkimistega hange? Kes selle hankega tegeles? Kes selle välja kuulutas?

Andrus Maide

Räägime Botnicast?

Jaanus Karilaid

Jaa.

Andrus Maide

Ma arvan, et ma tean sama palju, kui teie. Tallinna Sadam tegeles sellega.

Jaanus Karilaid

Nii et hankeregistris on näha?

Andrus Maide

Ma arvan, et jaa. Ma mäletan, lehest oli lugeda, et hange luhtus, mistõttu mindi otseläbirääkimistele. Meie (Veeteede Amet) sellega üldse kokku ei puutunud.

Valdo Randpere

Kogu aeg oli jäämurdja vajadus. Aga minu mäletamist mööda, müüdi jäälõhkujad maha, arvates, et Tallinna laht enam ei jäätu. Siis tuli õudne külm ja õudne jää ja hakati paaniliselt otsima jäälõhkujat.

Andrus Maide

Päris õigesti mäletate. 2002 aasta paiku müüdi üks vana väiksem jäämurdja. See oli Tallinna Sadamale kuuluv jäämurdja, mis vajab suuremat remonti. See oli äriühingu otsus, sest see oli äriühingu laev. Kuna 4 aastat ennem seda tõsist jääd ei olnud ja siis arvatavasti oli see põhjuseks, miks otsustati laev maha müüa. Veeteede Ametile pakuti ka, me oleksime tahtnudki, aga meil ei olnud eelarves selleks raha, et seda laeva remontida, ülal pidada ja mehitada.

Artur Talvik

Kelle vara see oli?

Andrus Maide

See oli 1958. aastal ehitatud jäämurdja, mis kuulus Tallinna Sadamale. Sadam murdis ise jääd Muuga lähel. Siis oli jäämurdumise kord teistsugune kui praegu. 2003. aastal kui üle viie aasta tuli esimene jää, tõsine jää, siis läksid need asjad ka seadusandlikult paika. Ega sellest vanast jäämurdjast 2003. aasta talvel kasu poleks eriti olnud. Seda laeva pakuti ka meile 2003 appi uute omanike (Venemaa) poolt, sest see laev ei tohtinud Venemaa vetes jäämurdjana töötada, kuna laeval ei olnud vastavaid dokumente. Arvati, et kui ta meie sadamasse ei sisene, ehk meil tohib töötada. Veeteede Amet ei saanud kuidagi sellise laeva peale lepingut sõlmida. Hiljem panid uued omanikud (Venemaa) sinna palju raha sisse ja alles siis hakkas see laev uuesti jäälõhkujana töötama.

Tarmo Olgo

Rääkisite, et tuldi suuliselt rääkima, et tehke pakkumine. Mille üle läbi rääkida taheti? Mis oli pakkumise sisu ja kui palju ja mille üle läbi räägiti?

Andrus Maide

Päris nii ei olnud. Kui ühe valdkonna inimesed kohtuvad, toimuvad erinevad koosolekud, seminarid jne, siis järjekordsel jäämurdega seonduval kohtumisel, vesteldes Arctia juhtidega, sai muu jutu sees lihtsalt küsitud, ega nad Botnicat ära müüa ei taha? Siis mingil hetkel keegi ütles, täpselt ei mäleta, kes ütles – ostke!

Tarmo Olgo

Kuidas pakkumine esitati?

Andrus Maide

Meile ei esitatud mingit pakkumist. Veeteede Ametile teati kirjaga, et selline laev on pakkumisel. Kas olete huvitatud? Siis järgmisena juba toimuski MKM-s kohtumine, kus osalesid Eesti poolelt esindajad ministeeriumist ja Veeteede Ametist ja Soome poolt laevafirma esindajad. Ega need ei olnudki nagu ametlikud läbirääkimised vaid olukorda tutvustav kohtumine.

Tarmo Olgo

Kes seal Soome poolt olid?

Andrus Maide

Tero Vauraste oli kindlasti ja seal oli paar inimest veel. Dokumendid sellest peaks alles olema. Aga kindlasti oli seal Tero Vauraste, kes seda firmat juhib, lisaks olid veel mõned laevafirma esindajad.

Valdo Randpere

Kust see maakler sinna vahele tuli? Miks? Kui te neid tundsite?

Andrus Maide

Maakler oli valitud müüja poolt ja oli kaasatud algusest peale.

Artur Talvik

Maakler pakkus, enne kui Tero tuli?

Andrus Maide

Maakler kirjutas kirja, et tema esindab Arctia Shippingut ja pakkumisel on jäälohkuja Botnica. Ma sain aru, et see kiri ei olnud ainult meile, vaid ta saatis need kirjad mitmesse kohta, kus võidi olla laevaostust huvitatud.

Tarmo Olgo

Kas see on tavaline, et kui toimub suhtlus kahe riigi vahel, kus tehingus on kahel riigil ühepoolsed huvid, et sellistes tehingutes kasutatakse veel vahendajaid?

Andrus Maide

Me pole eriti midagi müünud, seetõttu ma ei tea, kas ja kuidas kasutatakse vahendajat. Laevade ostu-müügi juures on aga alati esindajaid kaasatud. See on praktiline, sest selliste laevade müügiprotsess käib rahvusvaheliste normide järgi ja seal kasutatakse spetsialiste. Maakler tunneb turusituatsiooni – teab kellele pakkumisi teha jne.

Henn Põlluaas

Millal sellest hinnast hakati rääkima? Kas siis, kui esimene pakkumine tehti, või alles hiljem, siis kui Arctia Offshor vahele tuli? Kas oli ka mingisugust kauplemist (hinna üle)? Näiteks siis, kui Veeteede Amet saatis oma esindaja laeva üle vaatama, kas ta vastab kriteeriumidele?

Andrus Maide

Me teadsime, mis kriteeriumidele laev vastab. Kuid meie esindaja käis vaatamas, mis seisukorras on 14-aastane laev. Kriteeriumid on laeval teada, aga huvitas laeva tehniline seisukord antud hetkel. Laevad on väga erinevalt hooldatud. See oli üks kord, kui ma hinnast kuulsin – see oli MKM-s kohtumisel. Seal ka ei räägitud konkreetsest hinnast vaid hinnaindikatsioonist. Keegi küsis, millisest hinnast me räägime? See lõppes hinna nimetamisega ja siis öeldi see 50 miljonit välja. Rohkem ma ei ole läbirääkimiste juures olnud ja pole ka sellest rohkem kuulnud.

Jaanus Karilaid

Imelik, et kaks riiki omavahel ise ei suhelnud, et seal ka maakler vahel. Sest maakler võtab ju hinnast ka 5-6% tehingu hinnast. Kas on teada, kas see protsent tuli juurde maksta või oli see hinna sees? Ja kas on ka mingi kord, kuidas selliste tehingute puhul üldse maakleritele tasutakse? Mis oli lähteülesanne? Kas on olemas maakleri tasu? Kas see on teada?

Andrus Maide

Küsimus on adresseeritud valele inimesele. Maakler oli müüja poolelt. Kui ta oleks olnud ostja-maakler, siis ostja saaks öelda, miks ta seal on ja millised tasusid saab. Kui müüja peab vajalikuks, et ta kasutab maaklerit ja teda esindab maakler, siis ma ei oska selle kohta midagi öelda. Tegemist oli riigi äriühinguga (Soome), kui ta pidas seda vajalikuks, siis oli see nende otsus. Selles ei ole midagi imelikku, sest maakler pakkus laeva ka mujale. Siin ei olnud riikide vahelist läbirääkimist, kuna laeva ostu-müügi üle rääkisid läbi nii Eesti kui Soome poolelt äriühingud. Meie riik oli juba ammu andnud lähteülesande, sest ta kavatses jäämurdja ehitada ja projekteeriminegi oli kavas.

Jaanus Karilaid

Maakleritasu?

Andrus Maide

Siin on rahvusvahelised kriteeriumid. Ise ei ole maaklerlusega tegelenud.

Artur Talvik

Hinnaga Sina ei tegelenud? Kas see on okey asi ja kas see sobib Eesti vetesse?

Andrus Maide

Meie pidime kinnitama jäämurdja tehniliste tingimuste vastavust. Seda me tegime.

Tarmo Olgo

Hinnast. Kas see oli fikseeritud hind või kas see oli läbiräägitav hind? Mida see 50 miljonit eurot tähendas?

Andrus Maide

See oli indikatiivne. Selleks ta ka jäi, ministeeriumis toimunud esimesel kohtumisel räägiti, et sellega peab arvestama.

Tarmo Olgo

Kas soomlased lauale ei pannud - võta või jäta? Kui te ei maksa, siis me ei müü.

Andrus Maide

Hind oli välja öeldud ja mina edasist käiku ei tea. Minu osalemine lõppes maikuus ära.

Valdo Randpere

Kas teate, kas laevale oli rohkem ka „kosilasi“ või oli ainult Eesti soovija?

Andrus Maide

Ma oletan, et sellele laevale oli rohkem tahtjaid. See oli kõrge klassiga laev ja turul väga palju taolisi ei ole. Niisuguseid laevu igapäev ei müüda.

Valdo Randpere

Ennem kui teie tahtsite, oli juttu, et vilets mootor...?

Andrus Maide

Ma ei oska nende juttude tagapõhja väga kommenteerida. Tal ei saa kehv mootor olla, kuna tal on 12 peamasinat (st 12 mootorit), milline neist just see kehv on? Sama olen minagi, nagu küsijagi, kuulnud laeva kohta räägitud erinevaid õuduslugusid, et ta ei suuda jääd murda ja seepärast seisab seal Vahemeres. See oli põhiline jutt, mis pidevalt minu kõrvu jõudis. Aga põhjus võis olla selles, et soomlastel oli see lihtsalt halvasti tehtud leping. Laeva ära toomine talveks oli niivõrd kallis, et kui talvised jääolud Soome vetes ei sundinud seda ära tooma, siis ta seisiski seal.

Tavaliselt meie üritasime rootslaste „viikingeid“ omale varujäämurdjaks rentida. Siis nad (soomlased) avastasid ka, et ka neil on odavam rootslastelt rentida, kui oma laev Vahemerest

ära tuua. Nii nad trügisidki meile ka ette. Sest neil ei olnud lepingus kirjas, millega nad peavad jääd murdma. Neil oli kirjas, et nad lihtsalt peavad murdma jääd ja selleks kasutama fikseeritud arvu jäämurdjaid. Ja kuna Soomel ja Rootsil on koostööleping ühiseks jäämurdmiseks Botnia lahel, siis see tagas neile ka eelise täiendavate jäämurdjate rentimisel rootslastelt. Nii et, see oli Botnica eelmise omaniku poolt valikute küsimus. Sellest ei saa aga kuidagi järeldada, et Botnica oleks halb laev ja ei murraks jääd. Murrab ikka küll!

Artur Talvik

Kui külastasite laeva seal Vahemeres, siis te ei näinud ju, kuidas ta jääd murrab?

Andrus Maide

Seal ei näinud, aga me olime seda varem näinud, Soomes. Kolm aastat oli ta seal Vahemeres olnud, aga enne seda ta ju Soomes murdis jääd.

Artur Talvik

Esimene visiit jäämurdjale, mis mulje oli?

Andrus Maide

Hea mulje. Ise ma Ravennas ei käinud. Käis osakonna juhataja. Laev oli positiivses korras ja seega me ei ostnud põrsast kotis. Tehti põhjalik ülevaatus.

Henn Põlluaas

Laeva äratoomine oli kallis. Kas soomlased tõid ise selle siia ja siis müüdi Eestile maha või maksid eestlased toomise ka kinni?

Andrus Maide

Ei tea. Tean, et Eesti mehed läksid Ravennasse ja seal tõmmati laevale Eesti lipp peale. Kuid see laeva ära toomine ei ole selline nagu siis, kui nad jäämurdmise ajal pidid laeva tooma. Kogu laeva tekk ~ 1000 m² - oli tehnikat täis ja selle oleks siis pidanud maha võtma; 150 tonnine kraana tuli Rootsis maha võtta. Kui Tallinna Sadam tõi laeva ära, siis seda ei olnud vaja teha.

Jaanus Karilaid

Mis oli põhjus, et ei tehtud avatud hanget. Laev on ju mitmeotstarbeline, kuid see ei oleks takistanud avatud hanget tegemast. Miks mindi seda teist teed, et ei tehtud hanget?

Andrus Maide

Eesti riik on korraldanud korduvalt riigihankeid.

Tiina Ojasalu

Jäämurdeteenuse tellimiseks olete teinud. Aga Tallinna Sadam ostis laeva.

Andrus Maide

Laeva ostmiseks Veeteede Amet ei ole teinud riigihanget. Oleme teinud riigihankeid jäämurdeteenuse ostmiseks. Ostmise hankest ma ei tea, me pole Botnicat ostnud.

Artur Talvik

Summad liikusid teie ja sadama vahel? Või oli see ainult raamatupidamislik?

Andrus Maide

Tallinna Sadam ostis laeva endale. Meie ostsime nende käest teenuse. 10-aastase teenuse, mida nad osutavad 10aasta jooksul ja selle eest makstakse 10 aasta jooksul.

Tarmo Olgo

Mis jäälõhkujate turul toimub? Kui palju on viimase 10 aasta jooksul jäälõhkujaid soetatud? Peale Botnica? Kui palju neid soetusi on?

Andrus Maide

Ostmist-müümist praktiliselt ei ole toimunud. Uusi on ehitatud, enamuse Venemaale. Soome saab kohe uue suure jäämurdja, mis selle aasta jaanuari algul tegi katsetused läbi.

Tarmo Olgo

Botnicast suurem?

Andrus Maide

Peaks olema oma mõõtmetelt Botnicaga samasugune. Venelased on tellinud ühe uue laeva Läänemerele, ega vist ei ole rohkem oste olnud.

Kõik jäämurdjad, mis viimase 10 aasta jooksul on turul olnud, on ka praegu tööl.

Rootsi ei sõlminud viiking-tüüpi laevaga pikaajalist rendilepingut ja omanikud saatsid selle Kaug-Itta, mistõttu meil läkski kiireks, kuna nüüd oli üks jäämurdja siinsel tööturul vähem.

Rootsi riik leidis, et nad võivad sellega riskida. Kui on olemas 8 laeva, siis sa võid ju mängida ja mõnega neist lepingut mitte sõlmida.

Tarmo Olgo

Pikaajaline rentimise vastu ei oleks?

Andrus Maide

Meil oli küll hange pikaajalise jäämurdeteenuse ostmiseks, aga see Kaug-Ida variant oli laevaomanikule arvatavasti palju soodsam.

Jaanus Karilaid

2012.a 14. mail suunas Veeteede Amet Martin Kaarjärve Ravennasse koos Ülo Eeroga laeva üle vaatama. Kas ta pidi hindama laeva seisukorda? Kas ta pidi sellest tegema ka mingi raporti või kokkuvõtte?

Andrus Maide

Ma arvan küll. See peaks Veeteede Ametis olema olema.

Jaanus Karilaid

Ekspert oli ka kaasas, ekspert hindas ära laeva olukorra ja maakler ka. Peale seda läks siis kogu laevaga seotud asjaajamine üle Tallinna Sadamale. Miks?

Andrus Maide

Üleminek Tallinna Sadamale sõltus riigieelarve rahalistest vahenditest.

Jaanus Karilaid

Kas Vabariigi Valitsus võttis riigireservist?

Andrus Maide

Eelarve oleks läinud tasakaalust välja.

Henn Põlluaas

Pakkumine tehti ka Lätile ja Venemaale. Mis hinda nendelt küsiti ja miks nad ei olnud huvitatud?

Andrus Maide

Ei tea, pole informatsiooni.

Artur Talvik

Kas kogu Veeteede Ametis oldud aja jooksul käis veel mingi pakkumine läbi või ei?

Andrus Maide

Taani jäämurdjaid pakuti (2010 aastal). Neid oli kaks, kuid need oli vanad ja väikesed. Proovisime neid rentida, aga siis tuli Kopenhaagenis jää ja 17 kraadi külma. Rentimine siis ei õnnestunud. Nad (laevad) olid ka vanuse tõttu kehvad ja väikesed. „Viikingid“ on ka väikesed, aga nad on tublid oma kategoorias, sobivad abilaevadeks.

Artur Talvik

Rohkem pakkumisi polnud?

Andrus Maide

Ei olnud. Meil oli 2004. aastast Rootsiga rendileping. Pärast kõva talve (2003), saime Rootsi mereadministratsiooniga kokkuleppele, et võime kasutada kõiki nende laevu, kui neil endal vaja ei ole. Aga tavaliselt on nii, et kui meil on vaja, siis on see vajadus ka teisel poolel, sest asume ju ühes regioonis.

Tarmo Olgo

Kui suur oleks siis jäämurdja hind, kui seda ise ehitada? Veeteede Amet ju planeeris ehitust, kuipalju planeeriti raha eelarvesse?

Andrus Maide

Sellel hetkel – 2008 – oli ehitushanke tehnilise dokumentatsiooni järgi arvestatud 110 miljonit eurot. Täna on selle viimase Soome suure jäämurdja (valmib 2016) hind 128 miljonit. Nii ta oli enam-vähem meil ka.

Andres Anvelt

2005. aastast peale, kui riigil oli jäämurdmise arengukava, millest nähtuvalt pidi riik ise tellima jäämurdja ehitamise, kas sellisel juhul, kui ehitatakse, tuleb see Veeteede Ametile?

Riigile nagu „Tarmo“? Riik vastutav? Kui 2012.aastal käisid Teie ameti esindajad Itaalias, kas siis oli Teil ka teadmine, et Botnica tuleb Veeteede Ametile?

Andrus Maide

Seda ei olnud otsustatud. See otsustati pärast. Esialgu oli tähtis, et ta üldse tuleb.

Andres Anvelt

Miks ta siis Tallinna Sadamale anti?

Andrus Maide

Esimene plaan oligi, et Veeteede Ametile, kuid ametil ei olnud selleks eelarves raha. See ost oleks viinud eelarve tasakaalust välja. Seetõttu otsiti uusi lahendusi.

Jaanus Karilaid

Kui tihti Botnica pärast ministeerium pidas koosolekuid? Kas tuli mingi ministri otsus? Kuidas kommunikatsioon toimus?

Andrus Maide

Mina ministriga sel teemal ei kohtunud, kuna Veeteede Amet ei tegelenud laeva ostmisega. Kui mina olin (koosolekul) üks kord, ministrit ei olnud seal. Asekantsler oli, juhtis minu mäletamist mööda kohtumist.

Jaanus Karilaid

Kust tuli poliitiline tahe? Algselt – ise ehitame arengukavas. Kust siis see poliitiline tahe tuli ostuks?

Andrus Maide

Tahe oli kogu aeg. 2006. aastast, kui arengukava vastu võeti, oli tahe olemas. Aga raha ei olnud, et ehitada.

Tarmo Olgo

Soome riik ehitas uue. Kuidas merenduses on tavaliselt, kui keegi tellib laeva? Mis ta siis maksma läheb?

Andrus Maide

Tavaliselt, kui äriühingud tellivad, siis ei ole hind teada. Aga Soome laeva tellijaks oli Soome riik ja hind oli pressiteates kirjas. Soome ajakirjandus kajastab selle laeva ehitust perioodiliselt. Kui kellelgi on huvi, siis kirjutage otsingusse Icebreaker Polaris.

Tarmo Olgo

Kas Soomes tellis riik?

Andrus Maide

Seekord Soomes tellis riik, kuid ehituse käigus vist läks ta edasi äriühingule (Arctia Shipping). Ma ei ole väga jälginud Soome uudiseid, kas on juba äriühingule üle antud.

Tiina Ojasalu

Kas Botnica prahtimisega oli Teil varem kokkupuude?

Andrus Maide

Aastal 2011 oli see esimest korda, kui Veeteede Amet kogu selle ajaloo kestel sai enne jää tulekut eelarvesse niipalju raha, et võis planeerida „Tarmo“ kõrvale teise jäälõhkuja teenuse hankimist. Pakkujateks olidki Viikingite omanikud ja siis pakuti esimest korda Botnicat. Botnica ei olnud nimetatud hooajaks kohustust Soome riigi ees. Botnica seda hanget ei võitnud, sest tema toomine Vahemerest tegi nende hinna kalliks. Viiking võitis sel korral, kuna tema pakkumine oli soodsam. 2012 aastal pandi Botnica juba müüki.

Jaanus Karilaid

Kas ajas laeva hind muutub? Kas see kukub? 2015. on laeva hind 50 miljonit. Kas selline hind on ka viie aasta pärast?

Andrus Maide

See sõltub paljudest asjadest. Amortisatsioon küll, aga kas turuväärtus tegelikult väheneb? See on teine küsimus, sest tegelik hind sõltub vara seisukorrast ja turusituatsioonist müügihetkel. Bilansis võetakse hinda maha, see on hoopis teise tähendusega. Tegelik turuväärtus on ikka see, mis tema eest makstakse sellel ajahetkel, kui müügitehing toimub.

Jaanus Karilaid

Kas 5 aastat tagasi oli samuti tema hind Soomes 50 miljonit.

Peeter Ernits

Jäämurdja ehitamise puhul oli tegemist 110 miljoniga. Aga kas Teil Botnica soetamisega on tekkinud pärast selle omandamist mingisuguseid küsimusi?

Andrus Maide

Ma arvan, et Botnica soetamine oli Eesti riigile õnnelik juhus. Eesti riik oma jäämurdjat ei ole suutnud ehitada. Eesti riik sai lepingu jäämurdeteenuse ostmiseks, mis sõlmiti Eesti äriühinguga. Nüüd võib talvedele palju kindlamalt vastu minna, teades et talvised veeteed on hoitud. Kuigi jäämurdja „Tarmo“ on veel üsnagi heas konditsioonis (ehitatud 1963 ja Eestisse toodi 1993). Aga kui tõsisemaks jäämurdmiseks läheb, ei pruugi ta pingele vastu pidada, kuna ta on nii moraalselt kui füüsiliselt vana. Ja Soome lahel peab Eestil kaks jäämurdjat valmisolekus olema.

Artur Talvik

Palju ta prahtimise hind on? Päeva kaupa? Arvestus?

Andrus Maide

Päeva kaupa jah. Meil on aastate lõikes olnud erinevaid hindu. Hinnad on olnud 25 kuni 40 tuhat eurot jäämurdmise päevakohta. Sinna tuleb kütusehind, vastavalt tegelikule kulule juurde.

Artur Talvik

25 tuhat eurot jäälõhkumise päev?

Andrus Maide

Päevahind on kõikunud 25 kuni 40 tuhande euroni, viimase 12 aasta jooksul ja sõltub, laeva suurusest, turuolukorrast ja millal leping on sõlmitud. Kas siis kui jäämurdmine juba käib või piisava ajavaruga enne hooaega. Kui oleks võimalik jäämurdjat pikaajaliselt rentida, siis oleks valiku koht, kas jäämurdjaid rentida või soetada, aga kuna neid rentida pikaajaliselt pole võimalik, jäi ostmine (või ehitamine) ainukeseks võimaluseks.

Artur Talvik

Väidetavalt peale seda ostu tõusid sadama tasud? Balansseeris hinda riik?

Andrus Maide

See päris nii ei ole. On olemas veeteede tasud, mida laevaomanikud maksavad Eesti riigile. Tasudest peaks riik tasuma kõik need kulud, mis riik peab tegema oma veeteede ohutuse tagamiseks, nagu mõõdistused, navigatsioonimärgistuse korrashoid, jäämurdmine jne. Eesti riik ei ole 1995.aastast nendega tasudega eriti tegelenud. Ja nende tasudega ei oleks olnud vaja ka nüüd tegeleda, kui nende korrigeerimiseks oleks seaduses mehhanism, mis oleks inflatsiooniga arvestatud. Eesti riik juba ammu ei kogunud piisavalt veeteede tasu, mis oleks katnud veeteede ohutuse tagamisele minevaid kulusid. Näiteks Soomes on see tunduvalt jätkusuutlikumalt korraldatud.

Artur Talvik

Kui olite Veeteede Ametis, kas Soome veeteede maksud olid kõrgemad (kui Eestil)?

Andrus Maide

Neid ei saa kõrvutada. Nad on erinevad, arvestamise meetodika erineb. Neid peab siis üksahaaval analüüsima.

Artur Talvik

Aga kui sama laev tuleb Soome sadamasse või tuleb meie sadamasse. Kas siis on erinevad maksud?

Andrus Maide

Tasu, mis laevalt võetakse tuleb vaadata komplekselt. Laevaomanik maksab sadamasse sisenedes kolme erinevat tasu, mida kokku võib nimetada sisenemistasuks – riik võtab veeteede tasu, sadam võtab sadamatasu ja loots võtab lootsitasu.

Kui Eesti ja Soome sisenemistasusid vaadata, siis on nad enam-vähem võrdsed, kuna konkurentsi tingimustes ei saa nad eriti palju erineda. Aga kui võrrelda kolme komponenti laevade poolt makstavas sisenemistasus: riik, sadam, loots, siis on erinevused olemas. Kui Soomes on riigi osa kõige suurem, siis tuleb sadam ja lõpuks loots, siis Eestis on sadama osa kõige suurem, siis võtab riik natuke veeteetasu ja siis ka loots lootsitasu. See tähendab, et kui riik aastaid ei tõstnud veeteede tasu, siis said seda enam sadamad tõsta oma tasusid ning sellest ka erinevus Eesti ja Soome vahelistes proportsioonides

Artur Talvik

Põhimõtteliselt siis laevade hinnad ikkagi võrdsed?

Andrus Maide

Põhimõtteliselt jah, sest konkurents on. Aga kõik laevad on liigiti erinevalt maksustatud. Erinevatel laevadel erinevad nüansid hinna kujunemisel.

Tarmo Olgo

Hinnast. Soomlaste küsitud 50 miljonist eurost – kas Teil tekkis küsimus, miks selline hind? Minu küsimus tugineb sellele, et kui soomlased ehitasid selle laeva 1997. aastal, siis oli tema maksumus 303 FIM, mis eurokursi järgi oleks 50,9 miljonit eurot. Kas Teile oli teada, kui palju ta algselt maksis? Kas selles võrdluses 50 miljonit on kõrge või ei ole? Numbreid vaadates ei tekkinud küsimust, et see on sama hind, millega te ise ostsite? Kas mingit arutelu selle hinna osas ei olnud?

Andrus Maide

Sellist arutelu, kus mina oleksin osalenud, ei olnud. Meie ei arutanud. Teised, kellele pandud riigirahaga tegelemine, nemad kindlasti arutlesid. Küsimust sellest, et miks selline hind ei tekkinud, sest turuhind tekib nõudluse ja pakkumise suhtest. Kui on väärt kaup turul, siis nemad küsisid hinna, meie maksime. Kuna Eesti riigil 110 miljonit ei ole, et uut laeva ehitada ja kui 50 miljonit on, siis oli see ainus võimalus, kuidas väga teravaks läinud jäämurdmise probleemi lahendada. Kui Veeteede Ameti poolt oli aktseptitud, et sellise jäämurdja ostmine võimaldab hetkel jäämurdjate probleemi leevendada, siis sellega tuli edasi minna ja me olime rahul. Ja kui edasistel läbirääkimistel see hind ei muutunud ja järelikult jäi üle võimalus, kas osta või mitte.

Tarmo Olgo

Veeteede Amet hinna küsimusega ei tegelenud?

Andrus Maide

Ei.

Valdo Randpere

Kas vastab tõele, et Veeteede Amet oli ennem Botnica ostu seda hirmsasti fännanud ja toetanud seda ideed? Lobistanud selle ostmiseks? Kas vastab see tõele ja kui vastab, siis miks?

Andrus Maide

Ma võtaks nime (Botnica) siit ära. Me oleksime fännanud igat jäämurdjat, kuna meil oli talvise navigatsiooni tagamiseks ainult „muuseum“. Aga meil on kohustus, jääd me peame murdma. Veeteede Amet peab tagama, et navigatsioon talvistes tingimustes oleks pidev ja ohutu. Kui Muuga sadam peaks talvel kinni külmuma, siis dividende ei enam ei mitu aastat ja tekiks muud majanduslikud probleemid ning see oleks katastroof (riigile).

Meie ei fännanud Botnicat, aga me toetasime igat jäämurdjat. Uut oli vaja. Kas ehitada ise, osta või mis iganes. Botnicat pakuti ja see oli hea võimalus.

Jaanus Karilaid

50 miljoniga soetati. Sama hinnaga, mida pakuti. Kes hindas laeva? Hindamisakt? Kes hindas laeva väärtuse ära, et me ei saa petta, et see on õiglase hind? Kes sellega tegeles? Ekspertid MKM-s?

Andrus Maide

Laeva hind? Meie kui praktikud saame vaadata kindlustussummat, millega laev on kindlustatud. Ma arvan, et tehti ka hindamisakt. Ma ei mäleta, et meie oleksime tegelenud. Meie ei tellinud akti, ilmselt ostja tellis.

Jaanus Karilaid

Õudusjutud, et laeva tegelik hind 35 miljonit. Kas see on külajutt?

Andrus Maide

Küsin, kes on teie poolt mainitud ekspert?

Ma tean Eestis paari eksperti, kes võiks olla selle alal eksperdid. Nemad seda ei väida.

Jaanus Karilaid

Saksa firma ekspert?

Andrus Maide

Sakslased ei ole ka ühegi jäämurdja ostu-müügiga tegelenud. Niinimetatud eksperdid võivad väita hinna kohta, mida iganes, nad ei vastuta mitte millegi eest.

Artur Talvik

Ekspert hinnangu küsimus- kas Te tahate väita, et 14 aastase jäälohkuja hind ei lange?

Andrus Maide

Turul jäämurdjate järele nõudlus on, pakkumist pole. Nõudlus määrab hinna. Turul teisi pole, midagi pole, siis saadki küsida hinda. Ta tegelik väärtus on ka reaalne, sest tegemist on eriotstarbelise laevaga. „Tarmo“ oli 1963. aastal oma klassi esimene modernne jäämurdja ja ta on olnud 50 aastat rivis.

Valdo Randpere

Mulle meeldiks ka uskuda, et pole petta saanud,

Väikelaevade ostul ostad sama hinnaga mis müüd. Põhjuseks see, et tootjad tõstavad igal aastal hinda. Kas Botnica väärtus on praegu 50 miljonit?

Andrus Maide

Selle raha saaks kätte.

Valdo Randpere

Müüge maha! Siis teada, et ostsite õige hinnaga!

Andrus Maide

Näite laeva hinna kujunemisest. 2005 aastal sai valmis Eesti jäämurde arengukava 2006-2013. See baseerub PHARE projekti raames soome-rootsi ekspertide kontseptsioonile. Selles on laeva hinnaks kavandatud 50 miljonit eurot. 2005. aastal oli arengukavas planeeritud hind 40 – 50 miljoni, mille eest sai juba jäämurdja. Aga siis 2008 tuli Riigikontroll, kui uue laeva hinnaks oli planeeritud 100 miljonit ja küsis, kust see hind tuli? Aga vahepeal olid kõik mehhanismid, raud jne läinud kallimaks. Enne masu oli buumi aeg ja laevu ehitati palju, hinnad üleval. Soomlaste uus laev läks maksma 128 miljonit.

Valdo Randpere

2005. aastal oli torm ja peale seda oli Põhjarannik jääd täis.

Peeter Ernits

Rääkisite, et Soomes on suur sadama tasu. Kuidas Rootsis on? Ja miks meil on suur sadama tasu? Teine küsimus: maakler rääkis hindandest. Kas hinnad (laevade müügil) ka tõusevad, kui käib pakkumine? Laevade müük?

Andrus Maide

Soomes on riigi osa suurem laevadelt võetavates tasudes. Eestis on riigi osa laevadelt võetavates tasust proportsionaalselt erinev. Eesti riik ei tõstnud inflatsiooni võrra oma osa hinnas üles, aga sadamad suurendasid oma osa selle võrra laevadelt võetavatelt tasudelt. Rootsis ja Soomes on palju munitsipaalasadamaid, mis on tõmbekeskusteks, mitte otseselt kasumitootjateks. Seal on sadamal teine ülesanne – tõmmata äriühinguid juurde ja sellega suurendada kohaliku omavalitsuse tulubaasi. Meil on sadamatasu osa laevadelt võetavates tasudes suur, kuna pikki aastaid ei tahtnud riik korrigeerida veeteede tasusid kasvõi tarbijahinnaindeksi võrra. Samas korrigeerisid oma hindasid sadamad ja sellepärast ka suurenes tunduvalt nende osa laevaomaniku poolt sisenemisel makstavates tasudes. Müümise puhul on tavaline, et hinnad tõusevad, kui toimub oksjon. Kui toimuvad aga läbirääkimised, siis kujuneb hind läbirääkimiste käigus.

Henn Põlluaas

Mis hetkel MKM nõustus 50 miljoniga? Tallinna Sadama nõukogu protokollis on kirjas, et nõustuda jäämurdja ostmisega, kui jõutakse läbirääkimistel mõistlikule kokkuleppele. Kas hind oli siis läbiräägitav või mis hetkel selle esimesena pakutud hinnaga nõustuti?

Andrus Maide

Ei tea. Minu teada ei olnud valitsuse otsust vaja hinna suhtes, kuna äriühing oli ostja.

Henn Põlluaas

Äriühing andis tüdarettevõttele.

Andrus Maide

Meile tuli 2012. aasta lõpus ametlik teavitus, et leping on üle läinud ja et TS Shipping, kes edaspidi opereerib Botnicaga. Leping seda võimaldas.

Jaanus Karilaid

Maakler oli oskuslikult ära manageerinud selle Botnica ostmise. Tegelikult oleks olnud ikkagi vaja avatud hanget, siis oleks olnud näha, kas turul on pakkumist või ei ole. Ja kus on hindamisakt?

Andrus Maide

Ma usun, et Tallinna Sadama nõukogu otsust tehes arvestas hindamisakti. See peaks olema eelduseks, aga mina ei tea neist asjust, see on äriühingu otsustus.

Andres Anvelt
Maaklerit nägite?

Andrus Maide
Ma tean teda. Ta eestlane – üks paremaid eksperte nende laevade osas.

Andres Anvelt
Maaklerina tegutses lõpuni välja?

Andrus Maide
Usun küll

Henn Põlluaas
Temast sai TS Shippingu direktor?

Andrus Maide
Kui ta sealt ära läheb, siis Botnicat ei manageerita sellisel tasemel.

Komisjoni esimees tänab esinejat.

Üleskirjutuse koostas

Üleskirjutuse kooskõlastas

Kaie Masing
Uurimiskomisjoni konsultant

Andrus Maide
(e-kiri 15.02.2016)